

ror förstås inte bara på bättre information. Kunskapen om rökningens risker har omsatts i folkhälsopolitik med höga tobaksskatter, åldersgränser, rökfria zoner, reklamförbud och så vidare. Sådana åtgärder behövs också i u-länderna, säger Richard Peto:

– Storbritannien är ett exempel på att tobakskontroll kan åstadkomma enorma förändringar. Många har slutat röka och dödstalen minskar.

– Vilka åtgärder man ska börja med i u-länderna beror på den politiska situationen i respektive land. Höjda tobaksskatter är ofta en bra start, men de måste kombineras med skärpt kontroll mot cigarettsmuggling som är ett stort problem. Varningar på cigarettpaketen har också god effekt. Helst i form av varningsbilder – i exempelvis Indien är hälften av dem som dör på grund av rökning analfabeter.

Det finns hoppgivande tecken, säger han. Fram till 1990-talet var det praktiskt taget inga kineser som slutade röka när de väl börjat, men i den senaste studien hade omkring tio procent av de kinesiska rökarna slutat. Även om fler nya tillkommit är detta ändå något positivt.

Att en miljard människor ska dö på grund av rökning under 2000-talet är på intet sätt oundvikligt, understryker Richard Peto.

– Vi måste få färre unga att börja röka, säger han. Men det kommer att ge effekt på döds-siffrorna först under den and-

ra hälften av århundradet.

– Ska vi kunna reducera döds-siffrorna tidigare måste vi få rökare att sluta i stor skala. Då kan vi spara hundratals miljoner liv redan under den första hälften av 2000-talet!

Richard Peto forskar inte bara om rökning. Han har också kartlagt andra miljöfaktors inverkan på olika folksjukdomar. Hans stora intresse för miljöfaktorer beror på att han vill åstadkomma förändringar, säger han. Miljön går ju att påverka.

Om man undanröjer skadliga miljöfaktorer kommer fler människor att kunna leva ett långt och aktivt liv, säger

Richard Peto har också kartlagt andra miljöfaktors inverkan på olika folksjukdomar.

men Peto övertalade honom att fortsätta:

– Han fick ytterligare 22 produktiva och aktiva år. Det blev en riktig indiansommar i hans karriär.

– Själv fortsätter jag gärna forska i trettio år till om jag får möjlighet till det, säger Richard Peto.

Miki Agerberg
Frlansjournalist

WHO: Totalförbud mot tobaksreklam och sponsring

Tobak är den största förebyggbara dödsorsaken i världen i dag, och dödar i år fler människor än tuberkulos, hiv/aids och malaria tillsammans. Om dagens utveckling fortsätter kommer tobaksepide-min att skörda en miljard dödssoffer under 2000-talet, det stora flertalet av dem i u-länderna.

Det konstaterar Världshälsorganisationen WHO i sin Rapport om den globala tobaksepide-min, som offentliggjordes i februari i år.

Rapporten är en uppföljning av WHOs ramkonvention om tobakskontroll från 2003, och ger en fyllig bild av både tobaksepide-min i världen och vilka motåtgärder som finns att tillgå.

Till skillnad från många andra epidemier sprids tobaksepide-min inte av något virus, bakterie eller annan mikroorganism, fastslår WHO-rapporten. Nej, vektorn för denna epidemi är tobaksindustrin och dess affärsstrategi. Därför kräver tobaksepide-min andra typer av motåtgärder, som WHO

sammanfattar i sex punkter:

- Höjda skatter på tobaksvaror.
- Totalförbud mot all tobaksreklam och sponsring.
- Fler rökfria miljöer.
- Varningsbilder på alla tobaksförpackningar.
- Tillgång till professionell tobaksavvänjning.
- Kontinuerlig uppföljning och utvärdering.

Inget land lever ännu upp till alla de kraven, och det stora flertalet länder tillämpar ännu inte en enda av de sex punkterna fullt ut.

Det allra effektivaste sättet att minska tobaksanvändningen är kraftiga skatthöjningar på tobaksprodukter, konstaterar WHO-rapporten. Sådana skatthöjningar skulle också kunna ge

staterna medel att finansiera andra motåtgärder mot tobaksepide-min.

I dag är det dock bara en bråkdel av intäkterna från tobaksskatter som går till tobakskontroll.

Hela rapporten kan laddas ner från <http://www.who.int/tobacco/mpower/en/>.

Miki Agerberg

Hälsofarliga ämnen i cigarettrök

Cancer: Rökning orsakar minst 8 av 10 lungcancerfall. Den lungcancer-typ som ökar mest är adenokarcinom som har ett direkt samband med light-cigarett. Rökaren drar djupare halsbloss eftersom röken manipulerats till att inte kännas lika irriterande. Det leder till att tumö-

terna börjar växa längre in i lungorna. Denna lungcancerform är därmed också svårare att upptäcka.

Men cigarettrök ger inte enbart upphov till lungcancer.

I cigarettrök finns de cancerframkallande ämnena 4-amindifenyl och betanaftylamin,

två ämnen som är totalförbudna i arbetsmiljöer i Sverige. Ingen får dispens för användning i tillverkningsprocess.

Andra cancerogena ämnen är arsenik, bensen, benspyren, dibensoantracen, formaldehyd, hydrazin, kadmium, nickel, nitrosaminer, ni-

trosopyrolidin, polonium-210 och vinylklorid. **Kärlkramp och hjärtinfarkt:** nikotin och koldioxid.

Irriterar slemhinnor och lufrör: 3-vinylpyridin, 3-cyanopyridin, pyridin, akrolein, acetaldehyd och formaldehyd.

Astma och allergier: Ammoniak, kväveoxid,

kvävedioxid, formaldehyd, akrolein.

Finns också i röken: Kolmonoxid, vätecyanid, tjära, bly, aluminium, zink, magnesium, kvicksilver, guld, kisel, titan, silver, koppar, aceton, butan, etanol, hexamin, metan, metanol, fenol, glykol och toluen.

Ur Cancerfondens rapport 2008